

Sisäinen tarkastus saa olla eri mieltä – perustellusti

Kuvassa panelistit Hannu Kananen, Kristiina Lagerstedt, Kari Storckovius ja Sakari Lehtinen

Kuukausikokous 23.1.2018 pidettiin ”pikkujoulutunnelmissa”. Perinteisesti yhdistyksen kuukausikokoukset on pidetty sidosryhmätilaisuuksina, mutta nyt kokeiltiin uutta, mielenkiintoista formaattia: paneelikeskustelua. Paneeliin osallistuivat yhdistyksemme hallituksen entiset puheenjohtajat muutamien täydennyksin. Kiitokset vielä kerran Kristiina Lagerstedtille, Kari Storckoviukselle, Hannu Kanaselle ja Sakari Lehtiselle, jotka selkeästi perustelivat näkemyksensä alla olevien teemojen osalta. Muutamia kysymyksiäkin yleisön joukosta nousi esille. Keskustelu oli rakentavaa ja yhteinen ymmärrys oli aistittavissa. Näkemyksiin oli helppo yhtyä.

Paneelin teemoina olivat 1) sisäisen tarkastuksen riippumattomuus, 2) sisäisen tarkastuksen suhde riskienhallinnan 2. puolustuslinjaan ja 3) kuinka varmistetaan tarkastamisen riskiperusteisuus.

Sisäisen tarkastuksen riippumattomuus

Sisäisen tarkastuksen toiminnan edellytys ja perusta on riippumattomuus. Erityisesti se korostuu finanssisektorilla sen toiminnan luonteesta johtuen. Riippumattomuus myös annetaan ja riippumattomuutta tukee tarkastusvaliokunta omassa roolissaan. Lähtökohta on, että riippumattomuuden uhista tulee raportoida ja

tarkastusjohtaja esittelee suunnitelmat hallitukselle tai tätä vastaavalle toimielimelle (esimerkiksi kaikissa julkisen sektorin virastoissa ei ole hallitusta).

Riippumattomuutta tarkasteltiin myös työn objektiivisuuden rinnalla tai vastinparina. Objektiivisuutta tukee laadunvarmistus. Tarkastajien jääviysoongelma karsiutuu töitä mahdollisuuksien mukaan järjestelemällä ja laadunvarmistuksella. Eivätkä ystävyyssuhteet automaattisesti aiheuta jääviyttä. Tarkastaja voi käydä lounaalla tarkastuskohteen kanssa riippumattomuuden ja objektiivisuuden vaarantumatta. Keskeistä on tarkastuskohtaisen suunnitelman laatiminen huolellisesti, ja siten ettei tarkastuskohde ohjaa tarkastajan huomioita vain sille edullisiin asioihin. Tarkastussuunnitelmaa pitää myös olla rohkeutta muuttaa, jos siinä huomaa korjattavaa.

Sisäisen tarkastuksen suhde riskienhallinnan 2. puolustuslinjaan

Sisäisen tarkastuksen toiminnassa painottuu yhteistyö ja yhteistyön merkitys 2. puolustuslinjan vastuutahojen kanssa. Tavoiteltava päämäärä on koordinoida sekä sisäisen tarkastuksen että 2. puolustuslinjan työt. Tarkastus ei tuo lisäarvoa, jos käytännössä tekee saman työn toisen kerran. Toki tarkastuskohtaisesti on tarpeen arvioida riskejä uudelleen tarkastusta suunniteltaessa ja sen kuluessa eikä sovi unohtaa, että riskienhallinnan 2. puolustuslinja on myös tärkeä tarkastuskohde. Joissakin organisaatioissa sekä sisäinen tarkastus että riskienhallinta ovat saman johtajan alaisuudessa. Hedelmällisenä yhteistyön muotona mainittiin, että sisäinen tarkastus osallistuu riskienarviointitilaisuuksiin standardien sallimissa rajoissa, ottamatta liiketoiminnalle kuuluvaa vastuuta riskeistä. Tällöin riskeistä ja liiketoiminnasta saa syvemmän käsityksen kuin vain dokumentaatioon tutustumalla ja tietoa voi hyödyntää vuosi/toimintasuunnitelman laatimisessa.

Kuinka varmistetaan tarkastamisen riskiperusteisuus?

Tarkastamisen riskiperusteisuuden varmistamisessa haasteellista on työohjelman/-suunnitelman laadinta. Sisäisen tarkastuksen on kaikesta huolimatta oltava rohkea eikä pidä pelätä johtoa, jotta sisäisellä tarkastuksella ei teetetä väärä tai epäolennaisia asioita eikä siitä tule ”hampaaton”. Sisäisen tarkastuksen olisi kyettävä olemaan perustellusti eri mieltä, koska jos kaikilla olisi samanlainen näkemys riskeistä, riskit luultavasti laukeaisivat. Tarkastuksen suunnittelussa riskiperusteisuuden varmistamisessa voidaan käyttää sisäisen tarkastuksen riskiarvioiden ohella esimerkiksi riskienhallintafunktion tuottamia arvioita. Riskiarvioiden tulee olla oikeita ja dokumentoituja.

Jos sisäinen tarkastus joutuu puuttumaan johdon toimintaan, olisi hyvä määritellä tapa, jolla asiasta raportoidaan esimerkiksi tarkastusvaliokunnalle. Dokumentointi voisi tapahtua sisäisen tarkastuksen toimintaohjeessa. Tosiasia tietenkin on, että palkan maksaa organisaatio, mutta jos sisäisen tarkastuksen ja johdon välillä on kuilu ja näkemykset ovat kaukana toisistaan, johtopäätöksen teko siirtyy sisäiselle tarkastukselle.

Lopuksi tuotiin esille sisäisen tarkastuksen tulevaisuuden haasteita, joita ovat sekä strateginen että liiketoimintaosaaminen. Meidän tulisi pyrkiä olemaan ylimmän johdon tasolla. Mutta eikö niin, että sisäisellä tarkastuksella on aina oikeus tarvittaessa juosta eri suuntaan, ja sen on kyettävä olemaan eri mieltä.

Kiitokset Kaarinalle ja Marjalle tilaisuuden käytännön järjestelyistä; homma pelitti!

Tarja Tirri, tarkastusjohtaja HUS –kuntayhtymä

Minnamaria Korhonen, CIA, erityisasiantuntija, Kuntaliitto ry